

S-221090-C / S-221512-C

विषय : संस्कृत

समय : 3 घण्टे]

[पूर्णांक : 7.

निर्देश : (i) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।
(ii) सुन्दरं सुस्पष्टञ्च उत्तरं लिखत।

प्रश्न-1 अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत—

[1×4=4]

- (क) पुत्रं द्रष्टुं कः प्रस्थितः ?
- (ख) मङ्गलानस्य मार्गः कतिधा परिवर्तितः ?
- (ग) कस्मात् पादम् आदत्ते ?
- (घ) केषां शोधकाः वृक्षाः ?
- (ङ) अस्माकं कर्तव्यं किम् ?

प्रश्न-2 अधोलिखितेषु चतुर्णां प्रश्नानामुत्तराणि हिन्दीभाषया लिखत—

[1×4=4]

- (क) मत्स्यपालनक्षेत्रे कः पुरस्कारः दीयते ?
- (ख) लाभानामुत्तमं किम् ?
- (ग) वृक्षाः प्राणिनां कथम् उपकुर्वन्ति ?
- (घ) कः न्यायाधीशः आसीत् ?
- (ङ) दीपमालिकापर्वणि कस्य शब्दः श्रुयते ?

प्रश्न-3 स्वपाठ्यपुस्तकात् चतस्रः सूक्तीः लिखत याः अस्मिन् प्रश्नपत्रे नागताः स्युः । [1×4=4]

प्रश्न-4 स्व पाठ्यपुस्तकात् कौचित् द्वौ श्लोकौ लिखत यौ अस्मिन् प्रश्नपत्रे नागतौ स्थाताम् । [2½×2=5]

प्रश्न-5 अधोलिखित श्लोकस्य हिन्दीभाषया अर्थं लिखत— [3]

अनन्तपारं किल शब्दशास्त्रं

स्वल्पं तथायुर्बहवश्च विघ्नाः ।

सारन्ततो ग्राह्यमपास्य फल्गु

हंसैर्यथा क्षीरमिवाऽम्बुमध्यात् ॥

प्रश्न-6 अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत— [1×3=3]

धन्यानामुत्तमं दास्यं धनानामुत्तमं श्रुतम् ।

लाभानामुत्तमं श्रेयः सुखानां तुष्टिरुत्तमा ॥

प्रश्नाः

(i) 'सुखानां तुष्टिरुत्तमा' इति वाक्यस्य हिन्दीभाषया अनुवादं कुरुत ।

(ii) 'धनानाम्' इति पदे विभक्तिः अस्ति ।

(iii) 'हानिः' इति पदस्य श्लोके विलोमपदं प्रयुक्तम् ।

प्रश्न-7 अधोलिखित गद्यांशस्य हिन्दीभाषया अनुवादं कुरुत— [3]

"खलु अस्माकं मङ्गलयानकार्यक्रमः समग्रान्तरिक्षान्वेषणस्य शोधकार्यक्रमस्य आदर्शभूतः । अस्य साफल्येन अन्तरिक्षे भारतस्य प्रभावः उत्कर्षतां प्राप्नोत् । अनेन अन्तरिक्षव्यवसायस्य अवसरः आयास्यति युवानश्चापि सक्रियाः भविष्यन्ति ।"

प्रश्न-8 अधोलिखित गद्यांशं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत— [1×3=3]

"कश्चन् निर्धनो जनः भूरि परिश्रम्य किञ्चिद् वित्तमुपार्जितवान् । सः स्वपुत्रं एकस्मिन् महाविद्यालये प्रवेशं दातुं सफलो जातः । तत्तनयः तत्रैव छात्रावासे निवसन् अध्ययने संलग्नः समभूत् । एकदा स पिता तनुजस्य रुग्णतामाकर्ण्य व्याकुलो जातः ।"

प्रश्नाः

- (i) पिता कस्य रुग्णतामाकर्ण्य व्याकुलो जाता ? (एकपदेन उत्तरत)
- (ii) जनः कथं वित्तमुपार्जितवान् ? (पूर्णवाक्येन उत्तरत)
- (iii) गद्ये 'धनहीनः' इति पदस्य पर्यायपदं प्रयुक्तम् ?

प्रश्न-9

- (अ) भवत्याः नाम मनोरमा अस्ति । भवती स्वमातुलस्य परिणयोत्सवे ग्रामं गन्तुमिच्छति ।
अतः अवकाशाय प्राचार्यं प्रति संस्कृतभाषया प्रार्थनापत्रं लिखतु ।

[1+2+1=4]

अथवा

भवान् बस्तरनगरे स्थितः मयङ्कः । भवतः मित्रं नरेशः मनहरे बालोद नगरे वसति ।
तं परीक्षायां सफलतायै वर्धापनं-पत्रं कोष्ठकं प्रदत्त पदानां सहायतया लिखत—
(प्रसन्नता, प्राप्स्यसि, नमस्ते, वर्धापनं, अत्रकुशलं, बालोदतः, सफलतां, अपश्यम्)

स्थानम् (i) -----

प्रिय मित्र नरेशः मनहरे

दिनाङ्कः 07-11-2021

सप्रेम (ii) -----

(iii) ----- तत्रास्तु । अद्यैव तव परिणामः आगतः । तव
(iv) ----- ज्ञात्वा मम मनसि महती (v) ----- जाता यदा अहं
तव नाम योग्यता सूचौ (vi) ----- । त्वया सप्तशतम् अङ्काः प्राप्ताः ।
त्वं निश्चितरूपेण (vii) ----- । त्वया परिवारस्य विद्यालयस्य च नाम
उज्ज्वलीकृतम् ।

••

अस्याम् उज्ज्वल सफलतायाम् अहं तुभ्यं हार्दिकं (viii) -----
यच्छामि । उज्ज्वल भविष्याय च कामये । मातृपितृचरणेषु प्रणामः ।

तव अभिन्नहृदयं मित्रम्

मयङ्कः

- (ब) अधोलिखितं अपठितांशं पठित्वा निर्देशानुसारेण संस्कृतभाषया उत्तरत—

मातृभूमिः बहुविधैः द्रव्यैः अस्मान् उपकरोति । तस्यै अस्माकमपि कर्तव्यं
यत् वयं कायेन, मनसा, वाचा, धनेन च स्वमातृभूमेः उन्नतिं कुर्याम । देशाय
अस्माकं देशवासिनां हृदयेषु प्रेम भवेत् । मातृभूमिं प्रति सम्मानं भवेत् अतएव
कथितम्—“जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी ।”

प्रश्नाः

[1×2=2]

(क) एकपदेन उत्तरत—

(i) का अस्मान् उपकरोति ?

(ii) मातृभूमिं प्रति किं भवेत् ?

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत—

[2]

(i) मातृभूम्यै अस्माकं किं कर्तव्यम् अस्ति ?

अथवा

गद्यांशस्य सारांशं संस्कृतभाषया लिखत।

प्रश्न-10 द्वादशवाक्येषु संस्कृतभाषया निबन्धलेखनं कुरुत (कोऽपि एकः) —

[½×12=6]

(i) महाकविः कालिदासः

(ii) सुभाषचन्द्रः

(iii) सदाचारः

(iv) पर्यावरणम्

प्रश्न-11 समासविग्रहं कृत्वा नामानि लिखत—

[1×3=3]

(क) हरिहरौ

(ख) नीलाम्बरः

(ग) चतुर्युगम्

प्रश्न-12 निर्देशानुसारं लकार परिवर्तनं कृत्वा लिखत—

[1×3=3]

(क) बालिकाः क्रुध्यन्ति (लङ्लकारे)

(ख) वृद्धः अकथयत् (लट्लकारे)

(ग) छात्रौ नृत्येताम् (लोट्लकारे)

प्रश्न-13 वाच्यमवबुध्य नाम लिखत—

- (क) अश्वैः भाव्यते।
- (ख) मया पत्रं लिख्यते।
- (ग) विद्या विनयं ददाति।

प्रश्न-14 रेखाङ्कित शब्दयोः प्रकृति-प्रत्ययं पृथक् कुरुत—

[1×2=2]

- (क) मनुष्यः सामाजिकः प्राणी अस्ति।
- (ख) क्रूरता तु सदैव निन्दनीया एव भवति।

प्रश्न-15 निम्नरेखाङ्कित पदयोः सन्धिं कृत्वा नाम्नी लिखत—

[1×2=2]

- (क) बालकः पुस्तकम् पठति।
- (ख) वाक् + ईशः सर्वत्र पूजनीयः भवति।

प्रश्न-16 अधः प्रदत्ते संख्ये संस्कृतभाषया लिखत—

[1×2=2]

- (क) 126
- (ख) 139

प्रश्न-17 अधोलिखित पदयो उपसर्गं चित्वा लिखत—

[1×2=2]

- (क) प्रतिवदति
- (ख) सुकरोति

प्रश्न-18 (अ) उचितं विकल्पं चित्वा लिखत—

[1×5=5]

- (i) राष्ट्रीयतापविद्युतकेन्द्रमस्ति—
- (क) बालोदनगरं
- (ख) कोरबानगरं
- (ग) भिलाई नगरं
- (घ) कोरियानगरं

(ii) अरपानद्यां जलप्लावनं भवति—

(क) ग्रीष्मकाले

(ख) शीतकाले

(ग) हेमन्तकाले

(घ) वर्षाकाले

(iii) 'तत्र बालः तुलेन्द्रः गान्धिनः भ्रमण सहायकासीत्' इति वाक्ये अव्यय पदमस्ति—

(क) बालः

(ख) गान्धिनः

(ग) तत्र

(घ) भ्रमण

(iv) 'कविना' इति पदे विभक्तिः अस्ति—

(क) तृतीया विभक्तिः

(ख) चतुर्थी विभक्तिः

(ग) द्वितीया विभक्तिः

(घ) पञ्चमी विभक्तिः

(v) 'किशोरी' इति पदे प्रत्ययः अस्ति—

(क) ताप्

(ख) तल् + ताप्

(ग) तल्

(घ) डीप्

(ब) उचितं विकल्पं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत—

[1×5=5]

(आस्ताम्, युष्मद्, निर्णेतुं, अनुस्वार सन्धि, उपसर्ग)

- (i) प्रमाणाभावात् स — नाशक्नोत्।
- (ii) तौ धर्मपरायणौ — ।
- (iii) 'अनुमन्यते' इति पदे 'अनु' — अस्ति।
- (iv) 'त्वया' इत्यस्मिन् पदस्य मूलशब्दः — अस्ति।
- (v) शरीरेषु नूतनं रक्तं संचरति रेखाङ्कितपदे — सन्धि अस्ति।

(स) सुमेलनं कुरुत—

[1×5=5]

(क)

(ख)

(i) युवाम् हयः हट्टं	- अधिकरण कारकः
(ii) 'स्वस्ति, स्वाहा, स्वधा' योगे	- बहुतरी वृणात्
(iii) चिन्ता	- क्रेतुम्
(iv) 'मे', 'पर'	- चतुर्थी विभक्तिः
(v) आपणं यास्यति	- अगच्छतम्